

שבת

בשבתו

פרשת שמיי תשע"ז
כ"ו בניסן 2017/4

השנה השלושים ושלוש

עלון תורני לכבוד שבת קודש

קבלת שבת

על חומרות יתרות

הרב מרדכי גרינברג ראש ישיבת 'כרם ביבנה'

מה שנתבטל בששים או שנתבשל בכלי שני, "הוי כמו אפיקורסות ויצא שכרו בהפסדו".

בספר חכו-ממתקים שיצא לזכרו של הרה"ג שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, מסופר ששאלו תלמיד ישיבה אם מותר לסכך בפלפונים, שגדולי ירושלים התירו, אלא שהחזו"א לא היתה דעתו נוחה, והשיב הרב שמוטר, והוסיף: להחמיר?! הלא הינך בחור, ואינך רשאי להחמיר על חשבון ההורים, ואפי' על חשבון האישה אין להחמיר. והיה מדרך את תלמידיו שאם רצונם להחמיר, עליהם לברר קודם את העניין לעומקו, ורק אם מגיעים למסקנה שחייבים להחמיר, יש לזה מקום, אך לא לחקות אחרים. וסיפר שהגר"א התפלל שמכנים אותו חסיד, ואמר שאומנם חסיד שורף ציפורניו (גדה ז,א), אך לא כל מי ששורף ציפורניו נקרא חסיד.

וכן סיפר הרב עמיטל זצ"ל, ששאל אותו תלמיד, מדוע אינו נוהג בחומרה מסוימת, שעליה אמר המ"ב שראוי לירא שמים להחמיר, והשיב לו, שאמנם נאמר שיר"ש ראוי שיחמיר, אך לא נאמר שהחומרא מביאה לידי יר"ש.

באגרת לבד"צ בירושלים כתב הרב קוק: "וראוי להעיר כמה תשומת לב אנו צריכים, כשאנו באים להחמיר במה שעפ"י דין ראוי להקל, שלא יצא שכרנו בהפסד של כפלי כפלים. ולכן אסור לאסור את המותר".

"להבדיל בין הטמא ובין הטהור", כתב הנצי"ב בסוף הפרשה "שיש מצות עשה להבדיל בין הטמא ובין הטהור, שכל הספיקות שאפשר לברר בין היתרן בין איסורן, מצות עשה על ב"ד לברר, וכשם שאסור להקל בספק הקרוב להחמיר... כך אסור להחמיר במקום שאפשר לברר היתרו" (העמק-דבר יא,מז).

הרב וולבא זצ"ל, זקן בעלי המוסר בדורנו, הקדיש לנושא זה פרק בספרו עלי-שור, וכתב שם (ב,קנב) ש"פרומקייט" הוא דחף אגואיסטי אינסטינקטיבי, ואין בו צליל של הכנעה, ואין זוה התקרבות אמיתית אל הבורא, כי בוודאי אין השכינה שורה בתוך אנוכיות, ומי שמבסס את עבודת ה' שלו על פרומקייט נשאר אנוכי, ואפילו יחמיר על עצמו חומרות רבות - איש חסיד לא יהיה ול"לשמה" לא יגיע.

נושא ה"חומרות" מוזכר כבר בגמ', כגון במס' חולין (קה,א) "אמר מר עוקבא, אני לדבר זה גרוע כחומץ בן יין, דאילו אבא כשאוכל בשר היום, לא היה אוכל גבינה עד למחר בשעה זו, ואילו אני רק באותה סעודה לא אוכל, ולסעודה אחרת אוכל". הרי שמי שאינו במדרגת אביו, אין לו להחמיר כאביו.

בפתחי-תשובה (יו"ד קטז סק"י) דן בשאלה זו והביא בשם ספר סולת למנחה, שמי שרוצה להחמיר ולנהוג איסור בדבר שלא מצינו שהחמירו בו אמוראים, כגון

| צב ללא שריון - לזיהויו של הצב המופיע בפרשתנו | מה בין ראש מועצת גוש עציון שלמה נאמן לח"כ דוד ביטן?

עמ' 4

עמ' 8

הארה בפרשה

מי שם פה לאדם?

אחד האיברים המרכזיים והמשמעותיים אשר בא לידי ביטוי בימי הפסח, שחלפו ועברו זה עתה, הוא הפה.

הפה הוא זה שבו קיימנו את מצוות האכילה הרבות של החג – אכילת המצה, המרור ושתיית ד' הכוסות, והוא גם זה שבו קיימנו את מצוות ה"הגדה" – סיפור יציאת מצרים.

אם נביט פנימה אל כוחו וייחודו של איבר חשוב זה, נמצא כי הוא למעשה היוצר את הקישור והחיבור בין העולם שמחוצה לנו אל תוכנו פנימה.

הפה הוא הצינור שמחבר, מן הצד האחד, בין המאכלים אשר נמצאים מחוץ לנו ואנו מכניסים לגופנו פנימה, והוא גם המחבר, מן הצד השני והעמוק יותר, בין המחשבות והתחושות שיש בתוכנו פנימה ואנו מוציאים ומביאים לידי ביטוי בכוח הדיבור ובמילים שאנו מוציאים דרכו.

הפה הוא למעשה "המכניס והמוציא", המקשר הגדול בין חיינו הפנימיים לעולם החיצוני, בצורה "דו-סטריית".

שתי החטיבות הללו, האכילה – המבטאת את הכניסה מן החוץ אל הפנים, והדיבור – המבטאת את היציאה מן הפנים אל החוץ, הן שתי החטיבות של מצוות הפסח, והן גם שתי חטיבות של שני נושאים חשובים ומרכזיים הבאים בפרשתנו.

קול דמנה דקה

באחת הפרשיות הטראגיות והעצובות ביותר שבתורה, מתואר בפרשתנו סיפור מיתתם של בני אהרן הכהן, אשר הקריבו אש זרה לפני ה'.

מדובר בימים הראשונים של הקמת המשכן, התרחשות סביב המבנה הקדוש והחדש, שזה עתה נחנך – גדולה, כל הכהנים מאושרים על הזכות הגדולה שניתנה להם לעבוד בו, ועל כולם מנצח אהרן הכהן הגדול.

ממש ברגעים אלו, קורה אירוע נורא ועצוב, בניו הגדולים של אהרן נלקחים בטרם עת ומתים. כל הפנים היו נשואות אל אהרן הכהן. כולם ציפו, חיכו

ותמהו – מה המילים שיוציא מהפה, מה יהיה המשפט הראשון שייאמר אחרי דבר שכזה, אולם אהרן בחר דווקא לשתוק, הוא בחר לבלום את פיו הזעקה החזקה ביותר דווקא על ידי אותה דומייה שקטה.

לשובע!

מעט לאחר תיאור מיתתם של בני אהרן, בוחרת התורה לפתוח בפרק ארוך העוסק בתיאור המאכלים האסורים והמותרים באכילה לבני ישראל.

כגדולתו וחשיבותו של הדיבור, כך גם גדולתה וחשיבותה של השתיקה והדומייה

לכאורה, מיקומה של פרשה זו דווקא כאן, מיד לאחר תיאור חנוכת המשכן וסיפור מיתתם של בני אהרן – תמוה ולא ברור. מה בין פרשיית המאכלים האסורים לחנוכת המשכן ולסיפור מיתת בניו של אהרן?

אולם נראה, כי ישנה אמירה חשובה ומשמעותית ביותר בהצמדת פרשה זו לסיפור שתיקתו של אהרן.

עת לכל הפץ

לאחר שבפסח היינו עסוקים בכוחותינו החיוביים של הפה – בדיבור ובאכילה, מלמדת אותנו התורה כי באותו האופן יש לעתים חשיבות ומקום גם לסגירת הפה בדיבור ומאכילה.

כגדולתו וחשיבותו של הדיבור, כך גם גדולתה וחשיבותה של השתיקה והדומייה. חכמה גדולה הרבה יותר היא לדעת מה לא לומר מאשר מה כן, ודבר זה נלמד בצורה מרטיטה מתיאור דומייתו של אהרן.

על אותה הדרך, נכון דבר זה גם לתפקידו השני של הפה – כמכניס ומביא את המאכלים אל תוכנו פנימה. האכילה היא חשובה ביותר, היא היסוד לקיומנו הגשמי ועל ידה מתקיימות מצוות רבות. יחד עם זאת, עלינו לזכור שכשם שיש דברים שנכון להכניס פנימה – כך יש דברים שלא.

פרשיית דומיית אהרן ופרשיית המאכלים האסורים באות יחדיו מפני שכל אחת היא כנגד צד אחר וכוח אחד שמצוי בפה. שתייהן מלמדות אותנו מהם הגבולות הנכונים של כוחו הגדול של איבר חשוב זה.

לתגובות: athamoy7@gmail.com

זווית נשית

ח"כ שולי מונסקו - הפאלי, יו"ר סיעת הבית היהודי

רואים את הקולות

אורות בחושך

הכלבה שלי שומעת ומריחה דברים שאני לא יכולה לשמוע או להריח. ז"א, שהחושיים הם מתווך שמסנן לנו את המציאות, מסתירים ממנה יותר ממה שמגלים.

כשהתחלתי ללמוד ציור קלאסי, ציור מהתבוננות, גיליתי שהעיניים שלי משקרות לי.

לשם המחשה צירפתי שני ציורים, בחלוקה לכמה כתמים פשוטים. באיזה ציור ה"יח" יותר בהיר? בחרתם בציור של הלילה? עבדתי עליכם.

שני הירחים באותו הגוון בדיוק.

העיניים תמיד רואות משהו יחסי. כשהעיניים האפור נמצא ליד כתמים כהים, העיניים יספרו לכם שהוא בהיר. ולהפך.

איך זה עובד בחיים? אתם נוסעים בכביש מהיר, פתאום נחפז רכב וחוקת אתכם. נכון שאתם שונאים אותו באותו רגע?

אתם ממהרים לעבודה, מאחרים, לחץ. ברמזור השלישי מגלים ששכחתם את הנייד בבית. מי שלא מקלל את עצמו ברגע הזה, שיקום.

הדוגמאות הנ"ל הן כתמים אפורים בתוך חיים של לובן. התמונה הגדולה של החיים, היא זוהרת. אנחנו רק מסתכלים עליה דרך הכתמים האפורים. כמו נייר שקף עכור שמוצמד לעיניים.

אי אפשר להגיע לתובנה מושכלת, מהתבוננות במציאות חלקית. ככל שיש לי יותר מידע על הנסיבות שסביב האירוע, תפיסת המציאות שלי תהיה יותר נכונה.

אז גם בחיים, כשאני כועסת או פגועה, אני מתיישבת אחרי הסערה ומנסה לראות בעיני רוחי את הקונטקסט.

נהגת חתך אותי כי בטח הילדים שיגעו אותו באוטו. ואני בסה"כ בסדר... למרות ששכחתי נייד בבית...

בשורה התחתונה, האורות בתוך החושך, מלמדים אותנו שהחושך לא באמת קיים. הוא מסך. כמה עננים כבדים שמסתירים את השמש. כשהסערה חולפת העננים מתפזרים, ואז מתברר שהשמש הייתה שם ותהיה שם תמיד.

כתיבה: חני כהן זדה

בא לידי ביטוי

צב ללא שריון

כיום מכיר כל ילד את החיה הנקראת בשם **צב**, אך מתברר כי זיהוי הצב עם בעל החיים עטוי השריון המוכר לנו הוא מאוחר למדי בעברית. הצב הנזכר בין שמונת השרצים בפרשתנו הוא ככל הנראה מין ממניי החרדונים. התרגום המכונה 'תרגום יונתן' מוסר במקום המילים "**והצב למינהו**" את המילים "**וחרדונא לזוני**", היינו החרדון למיניו - וכך הוא גם בתרגומים עתיקים אחרים (התרגום הרומי למקרא, וכמוהו התרגום היווני, מתרגמים את הצב במילה קרוקודיל, וכנראה כוונתם לחרדון גדול הקרוב לתנין).

גם ממקורות חז"ל עולה כי הצב הוא מין חרדון. במסכת חולין שבתלמוד הבבלי מסופר כך: "אמר רב הונא בר תורתא: פעם אחת הלכתי לוועד וראיתי נחש שהוא כרוך על הצב, לימים יצא ערוז מביניהם" (דף קז, א. ובירושלמי ברכות פ"ח ה"ה מובאת מסורת דומה, ובה במקום **הצב** נכתב **חרדון**). רש"י לעומת זאת מפרש שהצב הוא הקרפדה (!), הקרובה לצפרדע.

מדוע אם כן החלו לקרוא לצב בעל השריון בשם זה? נראה כי התשובה טמונה בצב אחר המוזכר בתנ"ך, שכלל איננו בעל חיים. בפרשת קרבנות הנשיאים (במדבר פרק ז) נאמר: "ויביאו את קרבנם לפני ה' שש עגלות צב ושני עשר בקר". רש"י שם מביא את מדרש חז"ל שלפיו המילה צב עניינה כיסוי: "אין צב אלא מחופים, וכן

'בצבים ובפרדים', עגלות מכוסות קריות צבים". ואף בתרגום אונקלוס מתורגמות עגלות הצב כך: "עגלון כד מחפין", היינו עגלות מכוסות.

על פי חכמי הלשון אין קשר בין בעל החיים הקרוי צב לבין עגלות הצב, ומדובר בהומונימיה (שתי מילים זהות שאין ביניהן קשר לשוני. למשל, **אולם** במשמעות 'אבל' ו**אולם** במשמעות 'בית גדול'); אך פרשים שונים בימי הביניים ביקשו (במודע או שלא במודע) לקשר בין שני הצבים, ולכן הסבירו שהצב שבפרשתנו הוא בעל חיים מכוסה, כמו עגלות הצב, וכך הוא זוהה עם צב השריון. כך למשל פירש ר' טוביה בן אליעזר במדרש 'לקח טוב' שחיבר: "צב - זה השרץ שהוא מכוסה כגון גביע".

גם הפירוש שזיהה את הצב עם הקרפדה נשען ככל הנראה על קשר לשוני. כך מסביר למשל יהושע שטיינברג במילון "משפט האורים" מהו הצב: "מין צפרדע המתנפח עד כי **צבה בטנו**, ורירו ארסי ומזיק". כלומר, בשל העובדה שהקרפדה מנפחת את בטנה כשהיא חשה סכנה, קראוה בשם **צב** - בזיקה לאמור בפרשת סוטה: "ואת בטנך **צבה**". ברם, כאמור, נראה שפשוט הכתוב מכוון לא לקרפדה ולא לצב השריון, אלא למין ממניי החרדון (להרחבה ראו מאמרו של פרופ' דוד טלשיר ז"ל, 'הצב, החרדון והקרפדה', לשונו ס"ה).

משו"ת בארץ

גלילת ספר תורה בציבור

שאלה: בטעות הוצא מארון הקודש ספר תורה הגלול לחומש אחר, האם עדיף להחזירו ולהוציא את הספר המתאים, או להשאיר את הראשון בחוץ ולגלולו על הבימה למקום המתאים?

סדר קריאת התורה ביה"כ במקדש

במסכת יומא (סחב) מתוארת קריאת התורה של הכהן הגדול ביום הכיפורים בסוף עבודות היום:

חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת, וראש הכנסת נותנו לסגן, והסגן נותנו לכהן גדול, וכהן גדול עומד ומקבל וקורא אחרי מות ואך בעשור, וגולל ספר תורה ומניחו בחיקו, ואומר: "יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן." ו"בעשור" שבחומש הפקודים (=במדבר) קורא על פה.

הכהן הגדול קורא את פרשת היום שבספר ויקרא ומפטייר בפרשה הכתובה בספר במדבר. במשנה המובאת לעיל מובא, שהכהן הגדול לא היה גולל את הספר מ'ויקרא' ל'במדבר' אלא קורא את הפרשייה שב'במדבר' בעל פה, אך לפני כן היה צריך להכריז ולהודיע על כך לציבור.

את סיבת הצורך בהכרזה מבארת הגמ' (עא) – "כדי שלא להוציא לעז על ספר התורה", ומבאר רש"י: "כשרואין אותו קורא פרשה שלישית על-פה הוה סבורים שספר תורה חסר אותה פרשה". מזה אנחנו לומדים שיש להזהר שמא יסברו שספר תורה כשר הינו פסול.

הסיבה שבגללה לא גוללים את הספר מבוארת (שם) – "לפי שאין גוללין ספר תורה בציבור, מפני כבוד ציבור". ומבאר רש"י: "שהיה מצפין ודוממין לכך".

לגבי הסיבה שבגללה לא מוציאים ספר תורה אחר לקריאת הפרשה השלישית נחלקו האמוראים: "רב הונא בר יהודה אמר: משום פגמו של ראשון. וריש לקיש אמר: משום ברכה שאינה צריכה". ומבאר רש"י את דברי רב הונא: "שלא יאמרו חסר הוא".

מכאן אנו למדים שני יסודות: א. אין מוציאים ס"ת נוסף משום פגמו של ראשון. ב. קיים איסור לגלול בציבור.

במקרה שהוציאו ס"ת אחר בטעות, אם נוציא ספר תורה נוסף יש חשש של פגיעה בראשון, מאידך אם לא נוציא נצטרך לגלול את ספר התורה בציבור – שאף זה אסור. ואם כן נשאלת השאלה מה עדיף.

יום שמוציאים בו שני ס"ת, ויש רק אחד

מצינו מקרה שבו הותר לגלול בציבור. בימים שבהם מוציאים שני ספרי תורה (או יותר) ובבית הכנסת ישנו רק ס"ת אחד, התירו הריטב"א (חידושים, יומא) והמרדכי (בהגהות גיטין ס' תסג) לגלול את הספר מקריאה לקריאה, משום

הרב רא"ם הכהן ראש ישיבת עתניאל ורב הישוב

שכבוד הציבור נדחה מפני תקנת חכמים של קריאת התורה. והביאם הב"י ופסק כן בשו"ע (קמ"ג), ואם כך השאלה היא האם גם במקרה דנן ידחה האיסור לגלול ספר תורה מפני חשש הפגם בספר התורה שלא יקראו בו?

היעב"ץ בסידורו (הלכות קריאת התורה) הביא שנחלקו בזה האחרונים. בבית-אור-הלכה (תרפ"ד, ג) מביא בשם האחרונים שבימים שמוציאים שני ספרי תורה וטעו ופתחו בתחילה את ספר התורה המוכן לקריאת המפטייר – שיגללוהו ואין ויקחו את הספר המוכן לקריאה הראשונה ואין בזה פגם לספר התורה, שהרי קוראים בו אחר כך את קריאת המפטייר. מדבריו מוכח שאם ישנו רק ספר תורה שיגללוהו ולא יקראו בו כלל, יש בזה פגם לספר התורה. אולם מאידך, הביאור-הלכה מדבר על מקרה שכבר פתחו אותו, והשאלה היא האם גם במקרה שטרם נפתח מותר להחליפו?

בכף-החיים מביא בשם המחזיק-ברכה (אות א) מחלוקת אחרונים בזה: השמש-צדקה (או"ח לא) חשש לפגם ואילו דעת הזרע-יעקב (א) נוטה להתיר, והמחזיק-ברכה לא הכריע. ברם כף-החיים מביא חבל אחרונים שמצדדים בדעת השמש-צדקה וביניהם מטה-יהודה (רפב) ויפה-ללב (אות ב), ונראה שכך דעתו של כף-החיים. הגאון בעל אגרות-משה (או"ח ח"ב לו) כתב:

ולכן לדינא כיון שאיכא ב' שיטות ויש טעם נכון לכל אחד מהשיטות – דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד. ואם הקהל אינם מקפידין על כבודם וטרחתם ודאי אין להחזירה... ורוב קהילות אינן מקפידין בזמננו במקומותינו. ואם הורה אחד להחזירה ויש לחוש למחלוקת ולבזיון הוא כמו במקפידין שרשאין להחזירה.

יש להוסיף את דעת האשל-אברהם (בטשאטש) שכתב שבמנין קטן שכל המתפללים יודעים מהי הסיבה להחזרת הספר, לא שייך פגמו של ספר תורה ומותר להחזיר.

סיכום

נחלקו האחרונים האם מותר להוציא ספר תורה שגלול למקום הקריאה אם הוציאו בטעות ספר תורה אחר. ישנה נטייה באחרונים לאסור, מפני פגמו של ראשון, בייחוד אם הקהל אינם מקפידים שלא לגלול. ברם אם מדובר במנין קטן וכל המתפללים יודעים מהי סיבת ההחלפה ניתן להקל ולהוציא את הספר הגלול ולא לגלול בציבור. צריך לדעת שהעיקר הוא השלום ובוודאי שאין ליצור מחלוקת הדוחקת את רגלי השכינה, ובוודאי בסוגיה שבה נאמרו דעות לכאן ולכאן.

הרב רא"ם הכהן:

Reem.hacoen@gmail.com

מייסודה של **הסתדרות הפועל המזרחי בא"י**. יוצא לאור ע"י **מכון "צומת"**.

"שבת בשבתו" באינטרנט: zomet.org.il, למנוי דוא"ל באנגלית

ניתן להירשם באתר מכון "צומת", עריכה: **מכון "צומת"**

אלון שבות, גוש עציון 90433, טל' 02-9931442, פקס' 02-9931889-02, www.zomet.org.il
zomet@netvision.net.il הוצאת העלון ניתמכת ע"י משרד החינוך והתרבות

להפצה ולמודעות מסחריות: גל אורן BSD

הבונים 11 רמת גן 51462, טל' 03-6133555, פקס' 03-6133699, דוא"ל dotan@go-bsd.co.il, הפצה: מקור ראשון 052-8908518 יוסי

ילדים פותחים את הלב

את לא יודעת שאני בת יחידה? הפעם היה זה תורי להיות מופתעת.

"ספרי לי, איך זה להיות בת יחידה?"

"זה נחמד ונעים", אמרה תמר. "אבל לפעמים בלילה בשקט בשקט אני מתפללת שיהיו לי עוד אחים ואחיות."

רציתי לספר לה מניסיוני על כך שזה לא קל ולא הכי נחמד אבל לא הספקתי כי לפתע מצאתי את עצמי בבית של תמר. והבית נקי ומסודר, ריחות של שבת עלו מהמטבח ואמא של תמר הגישה לנו עוגיות חמות שיצאו זה עתה מהתנור.

"בואי, אראה לך את החדר שלי", אמרה תמר ומשכה אותי אל חדרה. "וואו. אפילו בחלומות לא דמיינתי חדר כזה. ממש של נסיכות", אמרתי בהתפעלות. תמר צחקה. קראנו קצת בספרים, שמענו מוזיקה נעימה ופטפטנו. אחר כך התרחצנו ולבשנו את בגדי השבת. השקט והשלווה הורגשו בכל פינה.

סעודת השבת עברה בנעימים. אבא של תמר קידש על היין ואמא הגישה את המטעמים שהכינה. תמר אמרה את דברי התורה שלמדנו בשיעור פרשת שבוע וכולנו שרנו זמירות שבת ובירכנו ברכת המזון. אבל אז שרר שקט. שקט שונה ולא מוכר. ופתאום, בלי לדעת מדוע, הלב שלי החל להתמלא בגעגועים לטליה שתדבר ותצחק קצת. לבדיחות ולפרצופים המצחיקים של מוישי ולחיוך המתוק של יוני. אפילו למריבות של דביר ומוריה התגעגעי. נזכרתי בדברי התורה של כולם ושירי השבת הממלאים את הבית ואיך כל הזמן נשמעים קולות שמחה ושובבות. בפעם הראשונה הרגשתי שזו זכות להיוולד במשפחה ברוכת ילדים. ברוכה באמת. ולפתע הבנתי מדוע תמר מבקשת שיהיו לה עוד אחים ואחיות. ובאותו הרגע קיבלתי החלטה להצטרף אליה בתפילה.

מאז, בכל פעם שהאחים הקטנים שלי 'מרתחים' אותי, אני נזכרת בשבת אצל תמר, נושמת נשימות עמוקות ומודה לה' על הברכה.

ברוכת אחים

שיהיה פה כבר שקט! צעקתי וטרקתי את דלת חדרי. ככה זה כשיש בית מלא בילדים קטנים ורעשנים. כפי שאתם כבר מבינים, אני הבכורה ואחריי נולדו עוד ששה אחים ואחיות. אנחנו נקראים משפחה 'ברוכת ילדים'. אבל כשיוני אוכל ביסקוויט דווקא על המיטה שלי וממלא אותה בפרורים, ושיר פותחת לי את המגירה ולוקחת משם את המדבקות היפות מהאוסף שלי, כשמוישי בוכה בבית בקולי קולות וטליה לא מפסיקה לדבר ולצחוק... והכי מכעיס, דביר ומוריה התאומים שכל הזמן רבים, אני באמת לא מבינה למה קוראים לזה 'ברוכת ילדים'. מה בכלל מבורך בזה? התכסיתי בפוך הרך וניסיתי לנשום נשימות עמוקות כמו שאמא לימדה אותי לעשות כשאני רותחת מבפנים. 'הלוואי והייתי נולדת כבת יחידה. רק אני עם אבא ואמא', הרהרתי.

יום אחד, יום רגיל במיוחד, אספה אותנו המורה נחמה ובפיה בשורה מפתיעה. "בעוד שבועיים נקיים 'שבת חברות'."

מה זה שבת חברות ואתם שואלים? הכיתה מתחלקת למארחות ומתארחות וכל אחת על פי הגרלה מארחת או מתארחת. כשהמורה נחמה ערכה את ההגרלה היה שקט מתוח, כולן היו מסוקרנות מה יעלה בגורלן. סוף סוף הגיע תורי להרים פתק: 'מתארחת אצל תמר' קפצו המילים מתוך הפתק. 'מכולן דווקא תמר? הילדה החדשה שהגיעה אלינו מחיפה? עוד לא הספקתי להכיר אותה וכבר לבלות אתה שבת שלמה?' הרהרתי. אך מיד הבליחה מחשבה אחרת בראשי, 'בעצם זו הזדמנות להכיר את תמר, היא דווקא נראית נחמדה וחושן מזה אמא תמיד אומרת שאין דבר שאינו מכוון מלמעלה'.

חלפו שבועיים. ביום חמישי ארזתי תיק עם פיג'מה וכלי רחצה, הכנסתי את שמלות השבת הכי יפות ושקית חטיפים, ולא שכחתי להכניס בקבוק יין משובח שאמא קנתה עבור משפחתה של תמר. ביום ששי בבוקר נפרדתי מאמא ואבא ומיהרתי לבית הספר. בסיום הלימודים, בדרך לביתה של תמר, ביקשתי שתספר לי קצת על המשפחה שלה, על האחים והאחיות... תמר הופתעה. "מה?"

בין קודש לחול

אל תקרא לו 'משיחי'

לאחרונה האשים יו"ר הקואליציה את ח"כ יהודה גליק בכך שהוא אדם משיחי שכל מה שמעניין אותו הוא לעלות להר הבית. אמירות בגנות העלייה להר הבית אינן חדשות והן לגיטימיות לגמרי. גם החשש ההלכתי שמטריד רבנים גדולים וחשובים ולהבדיל גם החשש הביטחוני בנוגע להשלכות של מהלך כזה על האזור הם חששות כבדי משקל.

אבל האמירה של ח"כ דוד ביטן חמורה מאוד. הזלזול בתשוקה

לעלות להר הבית, וההפיכה של יהודי שחושק בכך לאדם משיחי והזוי היא פשיטת רגל יהודית. אסור שנסיכים לשמוע זלזול ברצון לעלות להר הבית. גם אם דלתות ההר ננעלו (משיקולים ביטחוניים או משיקולים הלכתיים) התשוקה לעלות להר ה' חייבת לפעום בלב כל אחד מאתנו.

***

אין לחשוך במורי, הרב עמיטל זצ"ל, במשיחיות יתר או בחוסר רגישות לצרכים ביטחוניים. הרב עמיטל סגף ביקורת קשה מאוד על עמדותיו המדיניות המתונות. ולמרות כל זאת, בשיחה שהעביר לנו, תלמידיו, לפני 16 שנים בשנת תשס"א הסביר הרב כי פגיעה בהר הבית תפגע בלכידות האומה הישראלית.

***

הרב עמיטל שמע בשנת 1961 מטדי קולק על כך ש"נשיא מצרים, נאצר, קבע שלעולם לא ייכון שלום בין ישראל לבין העולם הערבי בשל הבעיה הלא פתירה של ירושלים. אפילו נאצר לא העלה על דעתו שיהיו יהודים שיסכימו למסור את הבעלות על הר הבית לאיסלאם".

ובכל זאת סיפר הרב בצער כי "כיום יש בינינו כאלו המוכנים למסור את הר הבית לפלשתינאים, מתוך אמונה שצעד כזה יוביל לשלום...". הרב קבע בפסקנות כי "זיתור כזה אינו עולה בקנה אחד עם תפיסת היהדות. כשם שחיינו של אדם פרטי אינם הערך העליון, וישנם איסורים שעליהם אנו מצווים גם להיהרג ולא לעבור – כך גם בחיי הכלל, ישנם ערכים שהחברה והמדינה מחויבות להסתכן למענם, ובפרט – בחיינו כאומה ישנם תחומים שהם "קווים אדומים", בבחינת "יהרג ואל יעבור".

חברה המעמידה במרכז תרבותה את "קדושת החיים", וערכה אינם כוללים ערך עליון של "חיים של קדושה" – עתידה להידרדר לשחיתות ולהשחתה מוסרית. גם השלום – על אף חשיבותו – אינו הערך העליון הבלעדי, וישנם דברים שעליהם איננו מוכנים לוותר אפילו למענו...

מסירת הר הבית לערבים משמעותה למעשה התנתקות מהזהות היהודית ההיסטורית. מאז שחר

קיומה, העלתה היהדות על נס את ירושלים ואת ההר שבמרכזה: משם נברא העולם, שם עקד אברהם את בנו, שם בנה שלמה את הבית ששכן בו ה' ולשם פנו יהודים, בכל הדורות ובכל התפוצות, בתפילה 'לירושלים עירך ברחמים תשוב'."

הרב חשש ש"מסירת ההר, וההתנתקות מהיהדות ההיסטורית הכרוכה עם צעד זה, עלולה להיות הרת גורל לאחת המצוקות הקיומיות של עם ישראל בימינו – התרחקותם של חלקים גדולים,

מהעם מיהדותם. רק זהותנו הלאומית ההיסטורית, המבוססת על הכמיהה בת אלפי השנים לירושלים ועל השאיפה לבניינה ולהקמת בית המקדש בתוכה, יכולה לאחד את העם כולו ולהוות בריח תיכון המאגד ביחד את כל חלקי האומה."

***

המחשה לטענה של הרב עמיטל על החשיבות של הר הבית כמקשר בין הזהות הלאומית לזהות הדתית אפשר למצוא בסיפור המדהים על ראש מועצת גוש עציון הנכנס, שלמה נאמן.

גורמים בלשכת ראש המועצה מספרים שבלוח הפגישות של ראש המועצה ישנה משבצת קבועה אחת בימי רביעי בבוקר שלא ניתן להזיז. לפני עשרים ואחת שנים קבע שלמה נאמן עם חבר לעלות כל שבוע להר הבית. נאמן לא הצליח להקפיד על הקביעות, לחבר דווקא כן. לפני שבע שנים נרצח החבר, יצחק איימס, עם אשתו טלי ה'ל"ד, בדרכם לביתם, ומאז מתאמן נאמן מאוד לשמור על הקביעות.

איך זה קשור לדבריו של הרב עמיטל? שלמה נאמן נולד בקצה המזרחי של ברית המועצות, קרוב מאוד לסיף. נאמן לא הכיר כמעט שום מאפיין יהודי דתי. בעיר שבה גדל היו רבע מתושבי העיר יהודים (20,000) אבל לא היה שם ולו בית כנסת פעיל אחד לרפואה.

כנער חש שלמה נאמן רגש דתי שכמעט וגרם לו להתפתות ולהתנצר. מה שהציל אותו מהתנצרות היה הרגש היהודי הלאומי שפיעם בקרבו. כשנאמן הבין שיש סתירה בין הלאום היהודי לבין הנצרות, הוא בחר ביהדות. התחושה הלאומית היהודית ניצחה.

לא מפתיע לגלות שרבים מבין העולים להר הם אנשים שגדלו בנכר. דווקא הם מבינים את המשמעות העמוקה של 'הר הבית' עבורנו. כנראה שאנחנו הצברים צריכים ללמוד מאחינו העולים מהגולה מהי ציונות אמיתית, ומה מקומו של הר הבית בתוך זהותנו הדתית והלאומית.

לתגובות, הערות והארות:

benkodesh@gmail.com

מגופו של עולם אל אורו

פרקים מהיכל השירה

יד פתוחה ואגרוף

המשורר מתעניין לא אחת לא רק במתרחש בתוך נפשו פנימה. יש אשר יעסוק המשורר בניסוח כללי, במתן שפה לתחושות ולרגשות, בעיצובם של פתגמים ומכתמים שיגדירו עבור דורות של קוראים את תחושותיהם ביחס למציאות.

משורר שכזה היה יהודה עמיחי. בשיר מפורסם (גם האגרוף היה פעם יד פתוחה ואצבעות, עמ' 12) הוא מנסח תחושות עבור דור שלם:

זָכְרוּ וְהִזְכִּירוּ לְפָנַי שְׁנֵשֶׁר
אֶת הָעֵלִים וְאֶת הָעֲנָף,

הִזְכִּירוּ לְקוֹצִים הַקְּשִׁים
שֶׁהָיוּ רַכִּים וִירוֹקִים בְּאֵבִיב,
וְאֶל תְּשֻׁכְחוֹ שֶׁגַם הָאֲגְרוֹף
הָיָה פֶּעַם כִּף יָד פְּתוּחָה וְאֶצְבָּעוֹת.

עמיחי מזכיר לקוראיו שגם לקשה ביותר יש שורשים רכים, גם האלים היה פעם נעים. המשורר מפציר בקוראיו לזכור שגם מחוות האלימות הקשות יכולות היו להיפתר בהושטת יד לשלום. שורותיו שניסחו עמדה הומניסטית עבור דורות של קוראיו מפצירות בהם לזהות את האנושי, את המפויס, גם בקשה ובבוטה.

החידה השבועית

החטאת: "הכהן המחטא אתה
יאכלנה במקום קדש תאכל
בְּחֵצֵר אֱהִל מוֹעֵד" (ויקרא
ו'ט). בימינו – החיטוי הוא חיסול
מיקרואורגניזמים מעוררי מחלות מחוץ לגוף (מתוך
ויקיפדיה).

תודה לשולחת החידה ימימה זוננפלד ממעלה חבר
נשמח לארח גם את חידותיכם במדור זה. רעיונות
שלחו לכתובת הדואר האלקטרוני המצורפת מטה עד
שלושה שבועות לפני פרסום החידה.

בקרר באתר שלנו: החידון והחוויה

לתגובות: info@hidonim.com

חידה לפרשת שמיני

אחד - העבד הביא עשרה,
השני - "לא עצום"
השלישית - חסרה ביוונית
והרביעי - בשינוי ניקוד האות הראשונה נקבל
אחת ממשמרות כהונה.
מי הם הארבעה?

תשובה לצו

החידה הייתה:

מהי המילה בפרשתנו הקשורה לקרבנות אך בלשון
ימינו שייכת לעולם הרפואה?

הפתרון: המחטא

בפרשת צו - בעניין הכהן המקריב את קרבן

נקודת מבט

ב'בית היהודי' חסרה מזוזה

”היש לי מקום ב'בית היהודי' המתעלם מסוגיות 'דת ומדינה'?”

דיונו ב'בית'.

התעלמות מחושבת, או אדישות?

אין זה סוד שיש סיבה להתאכזב: 'הבית היהודי' נעל את דלתותיו והגיק את תריסיו בפני עיסוק בסוגיות אלו. יש לשער כי הסיבה היא הרצון האלקטוראלי שלא להתמתג כחובש כיפה, וגם כדי לברוח מפני נקיטת עמדות, ואפילו מדיונים, בסוגיות החיים המשיקים ליהדותה של המדינה. נכון, הן אינן מוסכמות גם בתוככי המחנה, אעפ"כ לדעתי בלתי אפשרי שמפלגת 'הבית היהודי' לא תנקוט עמדה, ולא תעסוק כלל, בשאלות שעלו לאחרונה על השולחן הפוליטי מזן 'דת ומדינה', כמו השבת הציבורית ועבודות ממלכתיות ביום המנוחה, מיתווה הכותל, מערכות הכשרות והרבנות, ראשית, השירות המשותף (בנים-בנות) בצה"ל ועוד ועוד.

סוגיות הללו 'הופקרו' ע"י בעלי-הבית לידי החרדים מחד, ולידי ח"כים צאצאי הצינונות הדתית במפלגות אחרות שהוצבו שם בדיוק כדי להפגין חדשנות ליברלית בהסדרי 'דת ומדינה' (שאינני מקדשם, אלא קורא לדון בהם בעינים עכשוויות). אלו ואלו מאתגרים את 'הבית היהודי' משני עבריו אך...הבית נעול. אגב, הישגי שרת המשפטים בקשר למינוי דיינים אינם כלולים בסוגיית 'דת ומדינה', בהגדרה.

תכל'ס, אין כיום שום בית פוליטי לצינונות הדתית שיכול את העיסוק ב'יהדות ומדינה' ובדו-קיום כאג'נדה. הכל יודעים להפטיר: 'מדינה יהודית ודמוקרטית', אבל התם שואל: מה עשינו ב'בית היהודי' שבטיל 'היהודיות'?

ואחתום מעין הפתיחה בנימה אישית: בר"ח ניסן השתא שלחתי לכתריסר ח"כי ושירי הבית היהודי וכמה רלבנטים נוספים, מכתב תחת הכותרת 'האם מקומי ב'בית היהודי'?' שלשה, היותר 'דוסיים', הגיבו (פחות או יותר ב'משיכת כתף'). השאר - דילג!

(נכתב במוצ"ש חוהמ"פ)

חדש אייר שיתחדש עלינו השבוע, בעיני הוא חודשה של הצינונות בכלל והדתית בפרט. הצינונות המדינית מיוצגת בחודש זה ביום העצמות, והצינונות הדתית הוסיפה נדבך-על: יום ירושלים. הצינונות הדתית, זו הנתונה לשמצה בפי לבלר שולי ב'הארץ' והחרה אחריו העורך, ציונות זו חיה ופורחת ולעתים גם בוטעת. כנראה שהיא מעוררת קנאה וגם שנאה. הצינונות הדתית הזו מעורה בכל מרחבי החיים בישראל, חוץ מ...סוגיית התשתית שלה המכונה יזרת 'דת ומדינה'. אגב, אני מעדיף יותר את הביטוי 'יהדות ומדינה'.

צינונת דתית קלאסית

משחר ילדותי חונכתי על ברכי הצינונות הדתית המאורגנת אשר חסתה תחת כנפי המפד"ל ז"ל, שהיתה מפלגה אשר חתרה להטביע חותם יהודי בצביונה של המדינה. היה זה אחד מדגליה שסחף רבבות כמוני, מעבר לדגלי הלאומיות, ההתנחלות, ההשתלבות בכל אפיקי המדינה והנשיאה באחריות לניהולה, לפיתוחה ולקידומה. תנועת הנוער הדתית, בני עקבא, היתה משוייכת אורגנית ל'מפלגת האם', וגידלה עתודות של נאמנים לערכים אלו.

אישית, כל ימי הנני מוכוון מטרה, אידיאולוגית ופרקטית, לשילובי יהדות ומדינה: להסדרניק' בשנות הבראשית של מפעל ציוני-דתי זה; כפעיל בחוגים התורניים של המפד"ל ולימים חבר במרכז המפלגה ז"ל ונשיאותה; כמייסד מכון 'צומת' לפני למעלה מ-40 שנה ובמסגרתו הקמת במת 'תחומין' להפריית דיוני הלכה במכלול זיוות השילוב של 'תורה, חברה ומדינה' (מדי שנה, בחודש אייר כמוכן, מופיע כרך חדש. השנה בע"ה יראה אור הכרך ה...ל"ז). כל הר'זומה' הזה איננו נוסטלגיה אישית אלא 'טעם החיים הציבוריים', 'אמונה בצדקת הדרך' השקפת עולם ציונית-דתית.

על חרבות המפד"ל קמה מפלגת 'הבית היהודי' ופרצה אל מחוץ לחומותיו. פעמים רבות הבעתי תמיכה ב'בית' החדש ובמהלכו הלאומיים, ההתיישבותיים והפוליטיים. גם שינוי השם מ'מפלגת דתית' ל'יהודית' העלה חן בעיני. אישית אנכי חבר במרכז 'הבית היהודי' ואף מכהן בנשיאותו (ללא קבוצת תמיכה ולאחר שיגור סמס בודד לחברי המרכז הבחורים). אני משער שבחורו בי מעין נציג לסוגיות 'דת ומדינה', או עדיף: 'יהדות ומדינה', שמסתמא

הרב ישראל רוזן ראש מכון 'צומת'

תחומין פלוס

מאגר הספרים המקוון המוביל בנושאי היהדות והחיים המודרניים

בלחיצת כפתור אחת

- + 'תחומין' (36 כרכים) + ספריית המשפט העברי (15 ספרים)
- + שמירת שבת כהלכה. ספרי הלכה ורטואה: + אנציקלופדיה הלכתית
- + רמאות (7 כרכים) + אסאי (13 כרכים) + ספרי הרב שאול ישראלי (5 כרכים) + נשמת אברהם (על ארבעת חלקי שו"ע) + ועוד

books.zomet.org.il 02-9932111

+ **מהיום לא צריך לסחוב!**

עכשיו ב-6 ש"ח לחדש בלבד בתחמיכות לשנה

נרות שבת חשמליים הפתרון ההלכתי למקומות ציבוריים

90 ש"ח

לינר
נרות שבת חשמליים

מנורת השבת החדשה של צומת

215 ש"ח

אורלי
מנורה לשבת

לפרטים והזמנות **02-9932111** או באתר 'צומת'